

Oponentský posudok

na inauguračný spis vo vymenúvacom konaní doc. Mgr. Pavol Matula, PhD.

Doc. Mgr. Pavol Matula, PhD., patrí ku strednej generácii slovenských historikov, ktorá už aktívne vstúpila do súčasnej slovenskej historiografie. Je aj vysokoškolským učiteľom, pôsobiacim 14 rokov (od roku 2008) v univerzitnom prostredí, ktorý viedol a vedie celý rad disciplín predovšetkým z oblasti novovekých a najnovších slovenských dejín. Ako vysokoškolský učiteľ a školiteľ viedol 41 bakalárskych záverečných a 25 magisterských diplomových prác na svojom pôsobisku – na Pedagogickej fakulte Univerzity Komenského. Ako oponent posudzoval celý rad kvalifikačných prác prvého a druhého stupňa vysokoškolského štúdia. Bol oponentom rigoróznejšej a dizertačnej práce a projektu k dizertačnej skúške. Čo je v pedagogickej oblasti cenné a hodné vyzdvihnutia, je autorstvo učebníc. Hoci k slovenským a svetovým (európskym) dejinám existuje veľa monografických prác a vedeckých štúdií, nesporne výhodné pre študentov je, keď majú k dispozícii učebnicový text ako akúsi „kostru“ konkrétneho predmetu, ktorú si odbornou literatúrou môžu dopĺňať a obohacovať o ďalšie informácie. Doc. Mgr. Pavol Matula, PhD., môže v tomto smere preukázať autorstvo troch učebníc a učebných textov, ktoré sa viažu na dejiny Slovenska od roku 1780 až po rok 1866 a k dejinám strednej Európy na prelome 18. a 19. storočia. Pri písaní učebných textov a pri prednáškach či vedení seminárov autor nesporne zužitkoval svoje predchádzajúce pracovné skúsenosti z redaktorskej práce v Slovenskom rozhlase v Košiciach, kde pôsobil v rokoch 2001 – 2006 a kde autorsky pripravil celý rad publicisticko-historických relácií viažucich sa k slovenským dejinám a osobnostiam. Do študijného programu zaviedol nové disciplíny, evidentne inšpirované jeho predchádzajúcim pôsobením v Slovenskom rozhlase (Dejiny vo filme, Historické audiovizuálne pramene v práci učiteľa). Pre doplnenie jeho činnosti v pedagogickej oblasti treba spomenúť aj funkciu študijného poradcu pre magisterské štúdium v odbore dejiny a koordinátora AIS.

Nevyhnutnou súčasťou pedagogických činností na vysokej škole je doktorandské štúdium. Doc. Mgr. Pavol Matula, PhD., je školiteľom 7 doktorandov, z nich dvoch doktorandov, ktorí už úspešne ukončili doktorandské štúdium a ďalších dvoch, ktorí majú uzavretú dizertačnú skúšku.

V poradí druhou oblasťou, ktorá charakterizuje profil doc. Mgr. Pavla Matulu, PhD., je veda, vedecký výskum a publikačné výstupy z neho. Skôr ako zhodnotím jeho vedeckovýskumné aktivity pripomeniem jeho predchádzajúce pracoviská, na ktorých pôsobil. Je to Spoločenskovedný ústav SAV v Košiciach (1994 – 2001), Ústav regionálnych a národnostných štúdií Prešovskej univerzity (2006 – 2008) a Ústav pamäti národa v Bratislave (2008), v ktorých získaval potrebné skúsenosti v bádateľskej činnosti a mohol aj hlbšie preniknúť do národnostnej problematiky v dejinách Slovenska. V tom mu nepochybne pomohla účasť vo viacerých grantových projektoch VEGA a jedného APVV, ktoré sa riešili na uvedených pracoviskách, vrátane toho nateraz posledného na Pedagogickej fakulte UK v Bratislave. Pri riešení grantového projektu VEGA *Podoby polonofilstva na Slovensku 1918 – 1939* bol

vedúcim riešiteľského kolektívu. Tu mohol v plnej miere prezentovať svoj dlhodobý záujem o slovensko-poľské vzťahy.

Doc. Mgr. Pavol Matula, PhD., je autorom celého radu vedeckých štúdií, ale aj piatich monografií (z nich dvoch v spoluautorstve) a mnohých odborných článkov, ktoré publikoval doma i v zahraničí. Vo svojom výskume sa zameriaval predovšetkým na najnovšie slovenské dejiny, osobitne na obdobie po prvej svetovej vojne a tematicky na slovensko-poľské vzťahy, ktoré sa kryštalizovali po rozpade Rakúsko-Uhorska a vzniku Československa a po obnovení poľského štátu. Ide o tému, ktorá bola dlhú dobu slovenskou historickou vedou obchádzaná, aby nenarušovala aktuálne slovensko-, resp. československo-poľské (socialistické) vzťahy a ktorá sa dostala do väčšej pozornosti slovenských historikov po roku 1989. Pavol Matula výskumom a následnou interpretáciou výskumu prispel k poznaniu uvedenej problematiky, a tým, že sa usiloval o objektívnu interpretáciu s čo najväčším eliminovaním straníckeho (slovenského) prístupu, zaujal a inšpiroval slovenských i zahraničných bádateľov, čo sa odrazilo v početných citačných odkazoch jeho knihy *Rozdelené Kysuce. Zabratie severných Kysúc Poľskom v rokoch 1938 – 1939, Krakov 2012*. Pri sledovaní relatívne krátkeho úseku slovenskej histórie na severe Slovenska sa doc. Pavol Matula zaoberal cirkevnou problematikou, ktorá sa nedala obísť už aj z toho dôvodu, že sever Slovenska i poľské obyvateľstvo v kontaktnom území patrilo k silne religióznemu obyvateľstvu jednej i druhej krajiny, čo na jednej strane bol zblížovací moment Slovákov a Poliakov, na strane druhej sa do konfesionálnych vzťahov ľudí jedného vierovyznania vďaka politickým rozhodnutiam dostával moment disharmónie a konfrontácie. Tie naberali na neželanej intenzite v krízových obdobiach európskych dejín – krátko po zániku monarchie a neskôr krátko pred vypuknutím druhej svetovej vojny.

Téma slovensko-poľských vzťahov je druhou problematikou, ktorá rezonuje v bádateľskom úsilí doc. Mgr. Pavla Matulu, PhD. Tou prvou sú česko-slovenské vzťahy, ktorým doc. Matula venuje pozornosť v dlhodobom časovom horizonte svojich výskumných a publikačných aktivít.

Odbornú i čitateľskú verejnosť zaujali jeho práce, ktoré sú venované českej prítomnosti na Slovensku v prvých rokoch existencie Československa a následne už v celom medzivojnovom období. Matulov prínos nie je v rovine politicko-národných vzťahov, hoci ani tieto neobchádza, lebo ich obísť ani nemôže, ale v pohľade na relatívne menej bádateľsky frekventovanú oblasť – školské prostredie. Ide o pôsobenie českých profesorov na slovenských školách, ich prínos pre budovanie slovenského národného školstva, ale aj o problémy, ktoré sa spájali s pôsobením českých pedagógov – hlavne používanie českého jazyka na školách, ideu československého národa a štátu v kontrapozícii so slovenským národnoouvedomovacím procesom, ktorý v momente vzniku Československa nekončil, ale sa len naplno rozbíhal. Tejto téme venoval doc. Matula veľkú pozornosť a ako ukazuje evidencia citačných ohlasov, problematika a s ňou aj jej spracovanie sú často reflektované širším historickým bádateľským prostredím. Najviac zaujala práca *Českí stredoškolskí profesori na Slovensku 1918 – 1938 (2. časť)*, ale aj ďalšie, ktoré s zaoberajú českou účasťou na formovaní slovenského školstva ako napr. *Čechoslovakizmus na slovenských stredných školách 1918 – 1938*, ale aj ďalšie.

Pavla Matulu som mal možnosť stretnúť na viacerých vedeckých podujatiach – konferenciách a seminároch. Jeho vystúpenia témou i jej vysvetlením vždy zaujali prítomných účastníkov

týchto podujatí, o čom svedčila nasledujúca diskusia. Matulove referáty pretavené do vedeckých štúdií – výstupov z konferencií v pripravených a vydaných konferenčných zborníkoch zaujali odbornú verejnosť, pričom mnohí kolegovia využívali poznatky, ktoré do historického poznania slovenských dejín priniesol spomínaný referent. Doc. Pavol Matula registruje 123 ohlasov na svoje práce, z toho 57 v zahraničí, čo je nesporne dôkazom reflektovania jeho práce odbornou verejnosťou.

Pedagogickú, vedeckú, ale aj organizátorskú činnosť doc. Mgr. Pavla Matulu, PhD., už dlhšie eviduje slovenská historická societa ako produktívnu a inšpiratívnu prácu, ktorá prekročila pôdu slovenských univerzitných pracovísk a etablovala sa aj v zahraničí. A to je dôvod, pre ktorý môžem s plným vedomím odporúčať, aby Vedecká rada Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave podporila vymenovacie konanie doc. Mgr. Pavla Matulu, PhD., na profesora v odbore Slovenské dejiny.

V Prešove 27. 2. 2022

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc.